

Vedlegg 7: Beskrivelse av rolle og ansvar mellom helse- og omsorgstjenesten i kommunen og spesialisthelsetjenesten generelt, med utdyping av regelverket på hørselsområdet.

Den kommunale helse- og omsorgstjenesten

Det fremgår av helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 at kommunen skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Begrepet «sørge-for» pålegger kommunen ansvaret for at tjenestene gjøres tilgjengelig for de som har rett til å motta tjenestene. Kommunens ansvar omfatter alle pasient- og brukergrupper, herunder personer med nedsatt funksjonsevne.

Helse- og omsorgstjenestene som kommunen skal tilby skal være forsvarlige. Kommunen skal tilrettelegge tjenestene slik at den enkelte pasient- og bruker gis et helhetlig og koordinert helse- og omsorgstjenestetilbud og et verdig tjenestetilbud, jf. hol § 4-1. Plikten til å sørge for forsvarlige tjenester stiller krav om at virksomheten planlegger og iverksetter nødvendige tiltak for å sikre at de ulike tjenestene oppfyller dette kravet. Det følger av forsvarlighetskravet at tjenestene må holde tilfredsstillende kvalitet, ytes i tide og i tilstrekkelig omfang. Forsvarlighetskravet innebærer ikke bare at deltjenestene hver for seg skal være forsvarlige. Kommunens tilbud som helhet må også være forsvarlig. Virksomheten skal også påse at tiltakene fungerer og er tilstrekkelige. Det er i stor grad sammenfall mellom kravene til forsvarlig virksomhetsstyring og kravene til internkontroll.

Kommunens ansvar innebærer plikt til å planlegge, gjennomføre, evaluere og korrigere virksomheten, slik at tjenestenes omfang og innhold er i samsvar med krav fastsatt i lov eller forskrift. For å kunne sørge for helse- og omsorgstjenester på en forsvarlig måte må kommunene sette i verk systematiske tiltak som sikrer at virksomhetens aktiviteter planlegges, gjennomføres, evalueres og korrigeres i samsvar med krav fastsatt i relevante lover og forskrifter.

Pasient og bruker har rett til nødvendige helse- og omsorgstjenester fra kommunen, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 a) annet ledd. Begrepet «nødvendige helse- og omsorgstjenester» skal tolkes slik at det gir krav på nødvendig hjelp med en forsvarlig standard, basert på en individuell helsefaglig og/eller sosialfaglig vurdering av behov. Det avgjørende vil være den hjelpetrengendes behov ut ifra en helse- og sosialfaglig vurdering. Omfang og nivå på hjelpen må vurderes konkret, og ulike momenter knyttet til den enkeltes situasjon vil være relevante i vurderingen. Ved beslutning om tjenestenivå og -omfang kan det legges vekt på hensynet til kommunens ressurser og prioriteringer. Det er imidlertid en minstestandard som kommunene ikke kan gå under med henvisning til dårlig økonomi.

Dersom en pasient eller bruker har krav på nødvendige helse- og omsorgstjenester er det kommunen som må vurdere, og i utgangspunktet beslutte hva slags hjelp som skal tilbys, ut fra de tilbudene og ressursene

kommunen har. Det skal tas hensyn til tjenestemottakerens ønsker og synspunkter. Det går i denne sammenheng ikke ytterligere inn på dette begrepet. Kommunen står i utgangspunktet fritt til hvordan de vil organisere helse- og omsorgstjenestene sine, med mindre spesifikke lov- og forskriftsbestemmelser sier noe annet.

For å oppfylle ansvaret etter hol. § 3-1 skal kommunen blant annet tilby helsefremmende og forebyggende tjenester, utredning, diagnostisering og behandling, herunder fastlegeordning, medisinsk habilitering og rehabilitering og andre helse- og omsorgstjenester, jf. hol. § 3-2 første ledd. Oppregningen er ikke uttømmende og gjelder for tjenester som ytes til alle pasient- og brukergrupper, herunder personer med nedsatt funksjonsevne. Kommunenes plikt når det gjelder utredning, diagnostisering og behandling er begrenset oppad mot spesialisthelsetjenesten, og samt begrenset i forhold til hva som naturlig må anses som det offentliges oppgaver. Når det gjelder utredning, diagnostisering og behandling for hørsel vil dette for kommunens vedkommende først og fremst bestå av:

a) For barn: Helsefremmende og forebyggende arbeid etter forskrift om helsestasjon og skolehelsetjenesten omfatter kontroller av hørsel i helsestasjons-/skolehelsetjenesten. Det vises til veileder for tjenesten på Helsedirektoratets nettsider.

b) For voksne: En første diagnostisering av behovet for helsehjelp i forbindelse med hørselsproblemer hos pasientens fastlege/faste lege før eventuell henvisning til spesialisthelsetjenesten.

Når det gjelder medisinsk habilitering og rehabilitering skal kommunen skal sikre nødvendig tilbud av tjenester som kan bidra til stimulering av egen læring, motivasjon, økt funksjons- og mestringsevne, likeverd og deltagelse. Rehabilitering er tidsavgrensede, planlagte prosesser med klare mål og virkemidler, der flere aktører samarbeider om å gi nødvendig assistanse til brukerens egen innsats for å oppnå best mulig funksjons- og mestringsevne, selvstendighet og deltagelse sosialt og i samfunnet. Habilitering forstås på samme måte, men dreier seg om tiltak spesielt rettet mot barn eller voksne med medfødte eller tidlig ervervede helse- og/eller funksjonsproblemer. Innholdet i kommunens ansvar for habilitering og rehabilitering utdypes i omtalen av forskrift om habilitering og rehabilitering (nedenfor).

Fellesbetegnelsen «andre helse- og omsorgstjenester» er valgt for å samle de tjenestene som i dag ofte omtales som pleie- og omsorgstjenesten, og som på ulike måter ofte er samorganisert i kommunene. Samtidig er inndelingen valgt for å gjøre det enkelt å skille tjenestene i forbindelse med saksbehandlingsregler, regler om bruk av tvang og egenbetalingsregler. Det skal for eksempel i utgangspunktet fattes enkeltvedtak etter forvaltningslovens regler for alle typer tjenester etter § 3-2 nr. 6.

Ergoterapi er omfattet av bestemmelsen og kan være en aktuell tjeneste for de med nedsatt hørsel. Det vises til omtale i teksten foran. Utforming og tilrettelegging av omgivelser er tiltak som ergoterapeuter utfører både overfor enkeltindivider eller befolkningen generelt. Ved funksjonsproblemer kan hjelpemidler bidra til å bedre funksjonen til den som bruker dem, eller kompensere for tapt funksjon, slik at daglige aktiviteter lettere kan utføres. Det vises også til omtale av hjelpemidler og forskrift om

habilitering og rehabilitering nedenfor.

Bokstav b omfatter «personlig assistanse, herunder praktisk bistand og opplæring og støttekontakt». Bestemmelsen omfatter hjelp til egenomsorg og personlig stell og det som i dag omtales som personrettet praktisk bistand. Bistand til å delta i fritidsaktiviteter omfattes også. Støttekontakt er nevnt i lovteksten som et eksempel på én måte å gi personlig assistanse på til deltagelse i fritidsaktiviteter. Det er et formål å bidra til å gjøre den enkelte mest mulig selvhjulpne i dagliglivet, og tjenesten skal hvis det er hensiktsmessig, også innebære opplæring i dagliglivets praktiske gjøremål. Egenandel vil som det fremgår ovenfor kunne påløpe ved bistand etter denne bestemmelsen.

Noen vil trenge praktisk opplæring i husarbeid, matstell, påkledning og noe enklere vedlikehold og utskifting av batteri i høreapparat som deler av dagliglivets gjøremål. Bistand til å delta i fritidsaktiviteter omfattes også. Støttekontakt er nevnt i lovteksten som et eksempel på én måte å gi personlig assistanse på til deltagelse i fritidsaktiviteter. Personlig assistanse kan også organiseres som bistand til organisert deltagelse i aktivitetsgrupper og individuelt tilrettelagt tilbud i samarbeid med en frivillig organisasjon. Formålet er å hjelpe den enkelte til en meningsfull fritid og samvær med andre.

For å oppfylle ansvaret etter § 3-1 skal kommunen blant annet ha knyttet til seg lege, sykepleier, helsesykepleier og ergoterapeut.

Spesialisthelsetjenesten

Hørselsfaglige tjenestetilbud er som hovedregel forankret i spesialisthelsetjenesten og i andrelinjetjenesten. Dette gjelder individ- og systemrettede tjenester både innen helsetjenester, hjelpemiddelformidling, i opplæringsammenheng og i utredning for og formidling av høreapparat. Det regionale helseforetaket skal sørge for at personer med fast bopel eller oppholdssted innen helseregionen tilbys spesialisthelsetjenester i og utenfor institusjon, jf. spesialisthelsetjenesteloven (sphl.) § 2-1 a første ledd. Tjenestene kan ytes av de regionale helseforetakene selv, eller ved at de inngår avtale med andre tjenesteytere, jf. sjette ledd.

Det regionale helseforetaket skal sørge for at helseinstitusjoner som de eier, eller som mottar tilskudd fra de regionale helseforetakene til sin virksomhet, bidrar til å fremme folkehelsen og forebygge sykdom og skade. Spesialisthelsetjenestens ansvar for å fremme folkehelse og motvirke sykdom, skade, lidelse og funksjonshemming kan konkretiseres i tre hovedområder: Forebygging og helsefremming for personer som kommer i kontakt med spesialisthelsetjenesten, overvåking av sykdom og risikoforhold og kunnskaps- og kompetanseutveksling om folkehelse, samt helsefremming og forebyggingstiltak.

De regionale helseforetakenes ansvar etter første ledd innebærer en plikt til å planlegge, gjennomføre, evaluere og korrigere virksomheten slik at tjenestenes omfang og innhold er i samsvar med krav fastsatt i lov eller forskrift. Bestemmelsen tilsvarer kommunens ansvar for systemkontroll i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 tredje ledd, omtalt ovenfor.

I dag tilbys utredning og formidling av høreapparater gjennom hørselssentralene og gjennom

avtalespesialister innen øre-nese-halssykdommer. I forskrift nr. 337 av 18.04 1997 § 5 stilles det krav om at undersøkelse av en hørselshemmet og tilpasning av høreapparat skal utføres i samsvar med forsvarlig medisinsk faglig fremgangsmåte. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1997-04-18-337>

Nav sitt Vedlegg 3 til folketrygdloven § 10-7 bokstav b om Krav til kvalifikasjoner, regler for undersøkelse, krav til utstyr, lokaler mv. og om faglig medvirkning ved undersøkelse av hørselshemmede, avtrykk av øregang og tilpasning av høreapparat inneholder regler om krav til kvalifikasjoner, undersøkelser, krav til utstyr, lokaler m.m.

Det er etter forskriften et vilkår for å få stønad til høreapparat og ørepropp at det foreligger søknad om stønad fra hørselssentral eller fra avtalespesialist som fyller de krav og vilkår som er nevnt i forskriften § 5. Avtalespesialisten må dessuten ha skriftlig avtale med det regionale helseforetaket om å formidle og tilpasse høreapparat og tinnitusmaskerer. Søknad om stønad skal skrives på blankett fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Søknad om stønad sendes Arbeids- og velferdsetaten etter forutgående undersøkelse av den hørselshemmede og tilpasning av høreapparatet, jf. forskrift om stønad til høreapparat og tinnitusmaskerer § 4.

Folketrygdloven

Folketrygdloven (nr. 19 av 28.02 1097) har flere bestemmelser som vil ha betydning for hørselshemmede. Etter folketrygdloven § 5-10 plikter trygden å yte stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling for språk- og talededefekt hos logoped og audiopedagog forutsatt at personen er medlem av folketrygden og henvist fra lege. I følge folketrygdloven § 10-7 kan et medlem som fyller vilkårene i § 10-5 eller § 10-6, få stønad i form av utlån av, tilskott til eller lån til

- a) hjelpemidler, herunder skolehjelpemidler med unntak av læremidler,
- b) høreapparat,
- f) tolkehjelp for hørselshemmede.

Stønad etter § 10-5 kan, på nærmere angitte vilkår, ytes til medlem av folketrygden som på grunn av sykdom, skade eller lyte har fått sin evne til å utføre inntektsgivende arbeid varig nedsatt, eller som har fått sine muligheter til å velge yrke eller arbeidsplass vesentlig innskrenket.

Departementet gir forskrifter om stønad etter stønadsbestemmelsen nevnt innledningsvis, og kan bestemme at hjelpemidler skal utlånes fra en hjelpemiddelsentral. Forskrift om stønad til høreapparat og tinnitusmaskerer, forskrift om tolkehjelp for hørselshemmede og forskrift om stønad til hjelpemidler mv er hjemlet i lovbestemmelsen.

Stønad etter § 10-6 kan, på nærmere angitt vilkår, ytes til medlemmer som har fått sin funksjonsevne i dagliglivet vesentlig og varig nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte.

Stønad ytes i forbindelse med tiltak som er nødvendige og hensiktsmessige for å bedre medlemmets funksjonsevne i dagliglivet eller for at vedkommende skal kunne bli pleid i hjemmet. Det vises til ytterligere omtale av hjelpemidler i forskrift om stønad til hjelpemidler mv nedenfor.

Opplæringslova

Opplæringslova (nr. 61 av 17.07 1998) omfatter blant annet grunnskoleopplæring og videregående opplæring i offentlige skoler. Retten til grunnskoleopplæring og spesialpedagogisk hjelp gjelder for alle som er bosatt i kommunen (§13-1). Når det gjelder retten til videregående opplæring, følger det av § 13-3 at fylkeskommunen har plikt til å sørge for videregående opplæring for alle som er bosatt i fylkeskommunen. Loven fastslår innledningsvis at opplæringen skal tilpasses evnene og forutsetningen hos den enkelte elev, jf. § 1-3. Det betyr at skolen må gi en variert og differensiert opplæring tilpasset den enkeltes behov. For hørselshemmede innebærer det at behovet for tilpasset opplæring skal ivaretas innenfor opplæringens ordinære rammer eller i form av spesialundervisning.

Et barn med nedsatt hørsel vil ha behov for lydstimulering. Kommunen kan bestemme at opplæring i og på tegnspråk til elever som har tegnspråk som førstespråk eller som etter sakkyndig vurdering har behov for slik opplæring, og dermed har grunnskoleopplæring i og på tegnspråk, skal gis på et annet sted enn den skolen eleven hører til, jf. oppl. § 2-6. Ungdom m.m. som har rett til videregående opplæring og som har tegnspråk som førstespråk, eller som etter sakkunnig vurdering har behov for slik opplæring, har rett til å velge videregående opplæring i og på tegnspråk i et tegnspråklig miljø eller rett til å velge å bruke tolk i ordinære videregående skoler. Med tegnspråklig miljø menes skoler som har tilrettelagde opplæringstilbud i og på tegnspråk for hørselshemmede elever, jf. oppl. § 3-9.

Det fremkommer i § 5-1 i opplæringsloven at elever som ikke har eller som ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet, har rett til spesialundervisning og at det i vurderingen av hva slags opplæringstilbud som skal gis, særlig skal legges vekt på utviklingsutsiktene til eleven. Før kommunen eller fylkeskommunen fatter vedtak om spesialundervisning skal det foreligge en sakkyndig vurdering av de særlige behovene til eleven. Vurderingen skal vise om eleven har behov for spesialundervisning, og hva slags opplæringstilbud som bør gis, jf. oppl. § 5-3. Det redegjøres i bestemmelsen ytterligere for en rekke forhold som den sakkyndige vurderingen skal utrede og ta stilling til.

Etter opplæringsloven § 5-6 skal både kommunen og fylkeskommunen ha en pedagogisk-psykologisk tjeneste. Tjenesten skal hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å legge opplæringen bedre til rette for elever med særlige behov.

Paragraf 4A-2 inneholder en bestemmelse som innebærer at voksne som ikke har eller som ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet for voksne, har rett til spesialundervisning på grunnskolens område. Retten til videregående opplæring for voksne er regulert i § 4A-3.

Kapittel 9 a i opplæringsloven stiller krav til elevenes skolemiljø. § 9 A-2 inneholder generelle krav om at alle elever i grunnskoler og videregående skoler har rett til et trygt og godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring.

Forskrift til opplæringslova (FOR-2006-06-23-724) gir nærmere bestemmelser om innholdet i blant annet tegnspråkopplæringen.

Barnehageloven

Barnehageloven (LOV-2005-06-17-64) (bhl) kap. V A gir bestemmelser om spesialpedagogisk hjelp. Det fremkommer i § 19 a) at kommunen skal oppfylle retten til spesialpedagogisk hjelp for barn under opplæringspliktig alder bosatt i kommunen. Formålet med spesialpedagogisk hjelp til de som har særlige behov for det er å gi barn tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring av for eksempel språklige og sosiale ferdigheter. Plikten gjelder uavhengig av om barnet går i barnehage.

Kommunens pedagogisk-psykologiske tjeneste, jf. barnehageloven § 19 c) er sakkyndig instans i saker om spesialpedagogisk hjelp. Den pedagogisk-psykologiske tjenesten skal sørge for at det blir utarbeidet lovpålagte sakkyndige vurderinger. Den pedagogisk-psykologiske tjenesten skal bistå barnehagen i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling for å tilrettelegge barnehagetilbudet for barn med særlige behov.

Før kommunen eller fylkeskommunen fatter vedtak om spesialpedagogisk hjelp, skal det foreligge en sakkyndig vurdering av om barnet har særlige behov for spesialpedagogisk hjelp, jf. § 19 d). Det redegjøres i bestemmelsen ytterligere for en rekke forhold som den sakkyndige vurderingen skal utrede og ta stilling til. Dersom PPT ikke har hørselsfaglig kompetanse, kan det innhentes hjelp fra andre med slik kompetanse. Kommunen skal sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får et egnet individuelt tilrettelagt barnehagetilbud. Plikten til tilrettelegging omfatter ikke tiltak som innebærer en uforholdsmessig byrde for kommunen. Ved vurderingen av om tilretteleggingen innebærer en uforholdsmessig byrde, skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen og virksomhetens ressurser, jf. bhl. § 19 g).

Kommunen skal oppfylle retten til opplæring til barn under opplæringspliktig alder som har tegnspråk som førstespråk, eller som etter en sakkyndig vurdering har behov for tegnspråkopplæring, som er bosatt i kommunen. Før kommunen fatter vedtak om tegnspråkopplæring, skal det utarbeides en sakkyndig vurdering av den pedagogisk-psykologiske tjenesten, jf. bhl. § 19 h).

Ulike forskrifter

Forskrift om habilitering og rehabilitering

Forskriften (FOR-2011-12-16-1256) gjelder for habiliterings- og rehabiliteringstjenester som tilbys etter helse- og omsorgstjenesteloven og spesialisthelsetjenesteloven, jf. forskriften § 2, (jf. kapittel 2 og 3).

Kommunens ansvar for habilitering og rehabilitering innebærer at kommunen skal planlegge sin virksomhet på området og ha en generell oversikt over behov for slike tjenester, og den skal sørge for at

alle som bor eller oppholder seg i kommunen tilbys nødvendig utredning og oppfølging ved behov for rehabilitering og habilitering, jf. forskriften § 5. **Det skal finnes en koordinerende enhet for habiliterings- og rehabiliteringsvirksomheten i kommunen, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 7-3. Den koordinerende enheten skal bidra til å sikre helhetlig tilbud til pasienter og brukere med behov for sosial, psykososial eller medisinsk habilitering og rehabilitering.** Koordinerende enhet skal ha overordnet ansvar for arbeidet med individuell plan og for oppnevning, opplæring og veiledning av koordinator, jf. forskriften § 6. Kommunen skal legge forholdene til rette slik at personell i den kommunale helse- og omsorgstjenesten skal kunne melde mulige re-/habiliteringsbehov som personellet blir kjent med i tjenesten, jf. forskriften § 7. Kommunen skal sørge for nødvendig undersøkelse og utredning, og ved behov henvise til spesialisthelsetjenesten, før habilitering og rehabilitering settes i gang, jf. forskriften § 8. Kommunen skal sørge for formidling av nødvendige hjelpemidler og for å tilrettelegge miljøet rundt den enkelte pasient og bruker. Kommunen skal vurdere hjelpemidler som ett av flere alternative tiltak på grunnlag av den enkeltes samlede behov. Om nødvendig skal kommunen be om bistand fra Arbeids- og velferdsetaten eller fra andre relevante instanser, jf. forskriften § 9.

Det regionale helseforetakets ansvar for habilitering og rehabilitering innebærer å sørge for at personer med fast bopel eller oppholdssted i helseregionen tilbys og ytes nødvendig habilitering og rehabilitering i spesialisthelsetjenesten i og utenfor institusjon, jf. § 10. **I likhet med for kommuner skal det finnes en koordinerende enhet i hvert helseforetak som skal ha en generell oversikt over habiliterings- og rehabiliteringstiltak i helseregionen. Den koordinerende enheten skal bidra til å sikre helhetlig tilbud til pasienter med behov for sosial, psykososial eller medisinsk habilitering og rehabilitering, jf. forskriften § 11.** Det regionale helseforetaket skal legge forholdene til rette slik at personell i spesialisthelsetjenesten skal kunne melde mulige behov for habilitering og rehabilitering som personellet blir kjent med i tjenesten, jf. forskriften § 12. Det regionale helseforetaket skal sørge for nødvendige undersøkelse og utredning av pasienter og brukere med behov for habilitering og rehabilitering i spesialisthelsetjenesten, jf. § 13. Det regionale helseforetaket skal videre sørge for tilbud om

- a) trening og oppøving av funksjon og ulike individuelle ferdigheter som krever spesialisert tilrettelegging og veiledning
- b) intensiv trening som inngår i individuell habiliterings/rehabiliteringsplan, eller som et nødvendig, spesialisert tilbud etter behandling
- c) tilrettelagt opplæring for pasienter og brukere som trenger det, og tilrettelegge rammebetingelser som kan bidra til økt mestring, jf. § 13.

Kommunens helse- og omsorgstjeneste og helseforetaket har plikt til å sørge for at individuell plan utarbeides for pasienter og brukere med behov for langvarige og koordinerte tjenester, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 7-1, spesialisthelsetjenesteloven § 2-5 og psykisk helsevernloven § 4-1.

Forskrift om stønad til høreapparat og tinnitusmaskerer (FOR-1997-04-18-337) inneholder bestemmelser om stønad til høreapparat til personer som har hørselstap med et slikt omfang at høreapparat er av vesentlig betydning for hørselsfunksjonen, jf. § 1.

Etter forskriftens § 2 gir folketrygden stønad til anskaffelse av høreapparat med tilbehør og individuelt tilpassede ørepropper etter § 3 til § 8. Til barn under 18 år med høreapparat som krever lang reparasjonstid kan det også gis stønad til å anskaffe reservehøreapparat. Stønad til reservehøreapparat kan også gis dersom det er nødvendig for å kunne skaffe seg eller beholde høvelig arbeid og det er dokumentert at det ikke finnes et høreapparat på markedet som kan dekke både dagliglivets og arbeidslivets behov. I tillegg gis det stønad til

- a) inntil 3 batterier til hvert høreapparat. Det ytes ikke stønad til ytterligere anskaffelse av batterier. Dette gjelder også ved yrkesskade/yrkessykdom.
- b) legeundersøkelse etter bestemmelsene i § 9 og
- c) reiseutgifter etter bestemmelsene i § 10.
- d) nødvendige utgifter til reparasjon av høreapparater som det er gitt stønad til etter denne forskriften. For barn under 18 år dekkes også utgifter til service.

Trygden kan også gi stønad til gjenanskaffelse av høreapparat når det er gått minst 6 år siden vedkommende fikk stønad til høreapparatet, jf. § 2, og

- a) høreapparatet ikke lenger fungerer tilfredsstillende og det ikke er regningssvarende å reparere det, eller
- b) utprøving av nytt høreapparat har vist at dette gir medlemmet en vesentlig bedre hørselsfunksjon.

Det kan gis stønad til gjenanskaffelse selv om det ikke har gått 6 år når

- a) hørselstapet har endret seg slik at et nytt høreapparat med andre tekniske egenskaper kan gi en vesentlig bedre hørselsfunksjon, eller
- b) det er kommet en ny type høreapparat på markedet som kan avhjelpe hørselstapet på en vesentlig bedre måte, eller
- c) medlemmet på grunn av vesentlig endring i funksjonsevnen ikke lenger er i stand til å betjene høreapparatet.

Dersom medlemmet er under 18 år og har mistet eller ødelagt høreapparatet under lek eller annen aktivitet som er normal for alderen, kan det gis stønad til et nytt høreapparat selv om det ikke er gått 6 år siden medlemmet sist fikk stønad til høreapparat.

Forutsetningen for å få stønad til høreapparat og ørepropp er at det foreligger rekvisisjon fra en hørselssentral eller fra en avtalespesialist (jeg: vanligvis øre-nese-halslege) som fyller de krav og vilkår

som stilles i forskriftens § 5, jf. § 4. Dette innebærer at undersøkelse og tilpasning av høreapparat skal utføres i samsvar med forsvarlig medisinsk faglig framgangsmåte. Avtalespesialisten må ha skriftlig avtale med det regionale helseforetaket om å formidle og tilpasse høreapparat og tinnitusmaskerer. Søknad om stønad skrives på blankett fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Søknad om stønad sendes Arbeids- og velferdsetaten etter forutgående undersøkelse av den hørselshemmede og tilpasning av høreapparatet.

Det kan bare gis stønad til høreapparat som omfattes av leverings- og prisavtale som nevnt i forskriften § 6. Unntaksvis kan det søkes om dispensasjon til å anskaffe en ny apparattype som det ikke er inngått avtale om, når dette er helt nødvendig for å oppnå et ønskelig resultat. En avtalespesialist, lege eller andre profesjonsutøvere i høreapparatformidlingen kan ikke formidle høreapparat som er levert av et firma som avtalespesialisten, legen eller profesjonsutøveren eller noen av deres nærmeste pårørende har økonomiske interesser i. Høreapparat som det er gitt stønad til er medlemmets eiendom, jf. forskriften § 7.

Forskrift om tolke- og ledsagerhjelp, døvblinde

Forskrift om stønad til tolke- og ledsagerhjelp for døvblinde (FOR-1997-04-15-321) omfatter medlemmer som er døvblinde og som fyller vilkårene i F § 10-5 og/eller § 10-6. Det gis stønad til utgifter til tolkehjelp for hørselshemmede for at den hørselshemmede eller den døvblinde skal kunne fungere i dagliglivet, i arbeidslivet og for å gjennomføre opplæring for å bedre funksjonsevnen i dagliglivet og ved gjennomføring av utdanning, opplæring eller arbeidstrening med sikte på å skaffe seg eller beholde et egnet arbeid. I tillegg gis det stønad for å kunne motta helsetjenester som omfattes av folketrygdloven kapittel 5 og poliklinisk undersøkelse og behandling gitt av helseforetak (forskriftens § 1). Regler om beregning av takster, tidsforbruk og reise- og oppholdsutgifter er regulert i §§ 2- 3. Utgiftene dekkes i den grad de er nødvendige.

Forskrift om stønad til hjelpemidler mv

Forskriften (FOR-1997-04-15-318) gjelder for personer som oppfyller vilkårene i folketrygdloven § 10-5 (stønad til bedring av funksjonsevnen i arbeidslivet) og/eller folketrygdloven § 10-6 (stønad til bedring av funksjonsevne i dagliglivet). I følge forskriften §§ 1 til 2 gis det økonomisk støtte til bedring av funksjonsevnen i arbeidslivet i forbindelse med tiltak som er nødvendige og hensiktsmessige slik at den funksjonshemmede blir i stand til å skaffe seg eller beholde passende arbeid. Det skal legges særlig vekt på at personen skal kunne beholde sitt tidligere arbeid og at helsen bevares best mulig. Det kan gis stønad i forbindelse med tiltak som er nødvendige og som er hensiktsmessige for å bedre funksjonsevnen i dagliglivet, eller for at den funksjonshemmede skal kunne bli pleiet i hjemmet. Det kan gis stønad i form av hjelpemidler til bruk i dagliglivet og til bruk i barnehage og skole. Funksjonshemmede, for eksempel hørselshemmede, under 26 år kan det gis stønad til hjelpemidler til trening, stimulering og aktivisering for å opprettholde eller bedre funksjonsevnen.

Hjelpemidler lånes ut gjennom hjelpemiddelsentralen. Hjelpemidlet er folketrygdens eiendom og skal leveres tilbake når det ikke lenger er i bruk. Arbeids- og velferdsdirektoratet gir retningslinjer om stønad i form av tilskott til visse hjelpemidler. Etter forskrift om stønad til hjelpemidler mv § 6 kan det gis stønad til opplæring ved tilpassingskurs for hørselshemmede, synshemmede og døvblinde. Tilpassingskursene godkjennes av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Formålet med opplæringen skal være å styrke medlemmets evne til å klare seg i dagliglivet eller i arbeidslivet.

Stønad til dekning av utgifter til opphold og opplæring ved tilpassingskurs for hørselshemmede, synshemmede og døvblinde ytes etter takster som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Forskrift om hjelpemiddelsentralenes virksomhet og ansvar

Hjelpemiddelsentralenes rolle går fram av forskrift om hjelpemiddelsentralenes virksomhet og ansvar § 1 (FOR-1997-04-15-323). Hjelpemiddelsentralene har et overordnet og koordinerende ansvar for formidling av hjelpemidler til funksjonshemmede. Hjelpemiddelsentralen skal bidra til et likeverdig og helhetlig problemløsning for funksjonshemmede og være et ressurs- og kompetansesenter for offentlige instanser og andre som har ansvar for å løse funksjonshemmedes problemer, der tekniske og ergonomiske løsninger kan være aktuelt.

Hjelpemiddelsentralene har en rådgivnings- og veiledningsfunksjon overfor helse- og omsorgstjenesten i kommunene og fylkeskommunen på hjelpemiddelområdet. Hjelpemiddelsentralen har etter bestemmelsen også et forvaltningsansvar for hjelpemidler som er folketrygdens eiendom og skal påse at folketrygdens midler blir utnyttet mest mulig effektivt og i samsvar med bestemmelser i folketrygdloven.

Hjelpemiddelsentralen har forvaltningsansvar for hjelpemidler som er folketrygdens eiendom og skal påse at folketrygdens midler blir utnyttet mest mulig effektivt og i samsvar med bestemmelsene i folketrygdloven. Hjelpemiddelsentralen skal herunder sørge for at de funksjonelle behov avhjelpes på beste måte for brukeren og på lavest mulige kostnadsnivå.

For å oppfylle sitt overordnede og koordinerende ansvar for hjelpemidler til funksjonshemmede og bidra til at hjelpemiddelformidling inngår som en del i en helhetlig (re)habiliteringsplan, skal hjelpemiddelsentralen ta initiativ til å inngå samarbeidsavtaler med offentlige myndigheter som har ansvar for rehabilitering. Siktemålet er ansvarsavklaring, koordinering og best mulig ressursutnyttelse, jf. forskriften § 2. Sentrale samarbeidsparter er kommunen som etter lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. § 3-2 første ledd nr. 5 har ansvar for medisinsk rehabilitering, herunder formidling og oppfølging av hjelpemidler, fylkeskommunen og statlige spesialinstitusjoner.

Hjelpemiddelsentralen kan foreta innkjøp av hjelpemidler for utlån til brukere som har rett til hjelpemidler etter folketrygdlovens bestemmelser eller etter særskilt leieavtale. Det samme gjelder innkjøp av tilleggsutstyr, reservedeler og andre deler som er nødvendig for å foreta tilpasninger eller reparasjoner, jf. § 4.

Når det foreligger vedtak om varig utlån, skal hjelpemiddelsentralen eller lokal formidler i samråd med hjelpemiddelsentralen sørge for at hjelpemiddelet blir utlevert til brukeren, jf. § 5. Dersom søknad om utlån av et hjelpemiddel blir avslått, kan hjelpemiddelet beholdes av bruker mot betaling, jf. § 6. Det gis ikke stønad til utredning, utprøving og opplæring i bruk av hjelpemidler, men stønad til nødvendig opplæring i hvordan et hjelpemiddel fungerer kan likevel ytes av folketrygden dersom opplæringen må gis av spesielt kompetent personell som det ikke kan forventes at kommunen har, jf. § 7.

Forskrift om dekning av logopedutgifter

Av forskriftens § 1 (FOR-1997-04-18-329) går det fram at folketrygden gir stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling for språk- og taledefekter hos logoped og audiopedagog. Forutsetningen er at undersøkelsen eller behandlingen er rekvirert av lege som et ledd i behandling eller etterbehandling av sykdom, skade eller lyte. Det er et vilkår at behandlingen er av vesentlig betydning for personens sykdom og funksjonsevne. Før behandling settes i verk må det foreligge uttalelse fra spesialist i vedkommende sykdom eller fra spesialavdeling i sykehus, med mindre forholdene gjør det særlig vanskelig å skaffe slik uttalelse. Legen må oppgi diagnose på rekvisisjonen. Det gis i utgangspunktet kun økonomisk støtte til individuell behandling, jf. § 2.

Tilsagn om å yte stønad må være innhentet fra Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer før behandlingen settes i verk, jf. § 3.

Folketrygden dekker fullt ut utgiftene til undersøkelse og behandling av hørselshemmede.

Full dekning av utgiftene kan for øvrig ytes ved langvarig behandling, når dette er begrunnet av legen og logopeden eller audiopedagogen under hensyn til lidelsens omfang. Forskriften omhandler ytterligere detaljer omkring stønadsutbetalingen.

Andre lover/forskrifter som indirekte vil ha betydning

Arbeidsmiljøloven (nr. 62 av 17.06 2005) inneholder bestemmelser som indirekte vil kunne ha betydning for hørselshemmede. Arbeidsmiljøloven inneholder bestemmelser om forbud mot diskriminering i kapittel 13 og særlige tiltak om tilrettelegging for arbeidstakere med funksjonshemming og fysisk utforming og tilgjengelighet av lokaler m.m.

Forskrift om miljøretter helsevern (FOR-2003-04-25-486) sier i § 10 at virksomheter og eiendommer der allmennheten har adgang, eller som benyttes av mange mennesker, eller hvor mennesker oppholder seg over lengre perioder, skal blant annet oppfylle krav om at virksomheten skal ha tilfredsstillende inneklima. Lydforhold og belysning skal ikke medføre helsemessig ulempe og skal være tilfredsstillende i forhold til det virksomheten brukes til. Med inneklima/innemiljø menes i denne sammenhengen akustisk miljø; dvs. miljøfaktorer som har betydning for hørsel, lydoppfattelse og støypåkjenninger.